

Paprastasis amalas

(*Viscum album*)

Dr. BANGA GRIGALIŪNAITĖ, dr. ANTANAS MATELIS

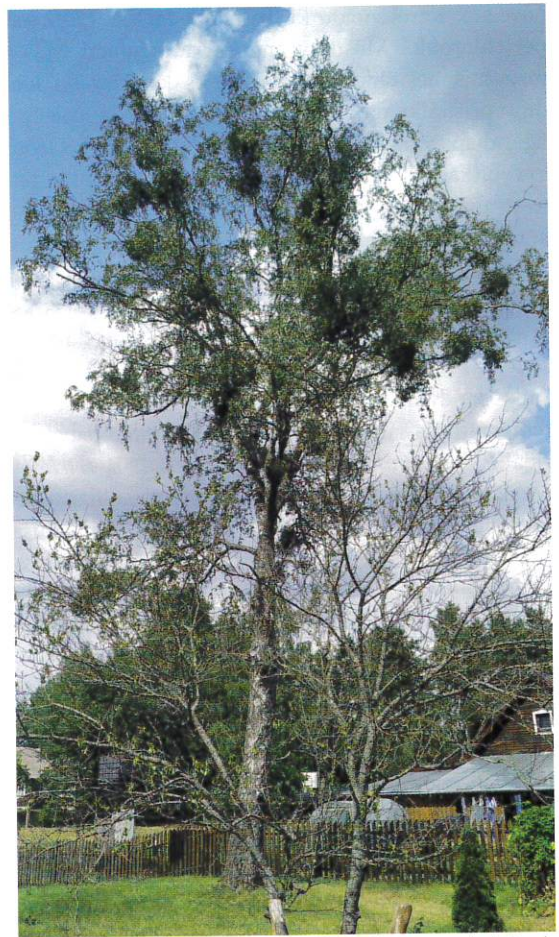
Gamtos tyrimų centro Botanikos instituto
Augalų patologijos laboratorija

Paprastasis amalas – amalinių (*Viscaceae*) š. pusiau parazitinis, dvišakiai besišakojantis, visžalis puskrūmis. Gyvena 70 metų. Žinomos trys biologinės amalo rūšys, kurių viena kartais aptinkama ant pušų, kita ant kėnio, o pastaroji ant obelų, tuopų, beržų, rečiau ant baltažiedžių robinijų, klevų, ievų, gluosnių šakų.

Paprastasis amalas labiau paplitęs pietinėje Lietuvos dalyje. Amalas infekuoja per 450 rūšių sumedėjusių augalų Europoje, Šiaurės Amerikoje, Kanadoje, Korėjoje ir kt.

Paprastojo amalo lapai standūs, liežuviški, žiedai neryškūs, maži, sukrauti skėčiuose po 3–5, kuokeliniai – sudaryti iš keturiaskiaučio, trumpu vamzdeliu apyziedžio ir keturių su juo suaugusių kuokelių. Augalas žydi kovą–balandį. Žieduose esantis nektaras pritraukia gausius vabzdžių būrius. Nuodingus vaisius veda 4–5 metų sulaukęs, dauginasi sėklomis, kurių yra tik viena, baltuose, žirnio dydžio klijinga medžiaga aptrauktuose vaisiuose, jas lesa ir platina amaliniai strazdai ir svirbeliai. Kietos sėklos per paukščių virškinamąjį traktą pereina nesuvirškintos, o išmestos ant augalo maitintojo šakų, sudygsta. Sėklos prilimpa ir prie paukščių plunksnų, snapų ir tokiu būdu amalas plinta ant atitinkamų medžių. Dygstančios sėklos išsisknija augalo maitintojo šakose ir siurbtukais prisijungia prie vandens indų. Amalas pradeda augti, iš medžio pastoviai gaudamas vandenį su mineralinėmis medžiagomis, o angliavandenius pasigamina autotrofiškai, lapai turi chlorofilą ir iš aplinkos asimiliuoja anglies dvideginį.

Liaudies medicinoje amalą nuo seniausių laikų žmonės naudoja gydymosi tikslams. Amalo preparatai ramina centrinę nervų sistemą, reguliuoja kraujospūdį, gerina miegą. Amalo toksinas – baltymas leptinas žinomas kaip stiprus nuodas, veikiantis storosios žarnos vėžines ląsteles. Taip pat užsienyje nuo onkologinių ligų naudojamos amalų, augančių ant obelų, ąžuolų, tuopų, klevų, migdolų, beržų,

Beržas su amalo krūmais

gudobelių, uosių ir kt. vandeninės ištraukos, išgautos iš jų lapų, stiebų, žiedų, vaisių.

Saikingai naudojant, visžalis, dekoratyvus amalas labai tinka žiemos švenčių puokštėms.

Beržo šaka su dideliu amalo krūmu

Amalas įsitvirtinęs beržo šakoje

Nukirsto beržo kamienas sveikas, o šakos nuo amalo džiūsta

Didelių priešų amalas neturi, tik jo plitimą kartais stabdo paukščiai, sulešę prilipusias prie šakų sėklas, palikdami tik kevaliukus. Nustatytas ir grybas *Phaeobotryosphaeria visci* ardantis amalo šakeles, lapus, žiedus ir net vaisius. Jis jau gali būti naudojamas kaip biologinė kovos priemonė stabdanti amalų plitimą.

Ant medžio šakos esantis vienas nedidelis amalo krūmelis žalos nepadaro, o tankesniuose krūmeliuose peri paukščiai. Jei krūmelių būna daug ir stambių, tada pradeda džiūti šakos, ypač sausros metu, kada medžiui ir taip trūksta drėgmės. Šakos lūžta ir žiemą, nes joms sunkiau išsilaikyti esant gausiam sniegui ar smarkiam vėjui. Amalas neatlaiko labai didelių šalčių ir žūsta, bet pavasarį vėl atsigauna iš išlikusių smulkesnių šaknelių, esančių po medžio žieve.

Paprastasis amalas yra saugomas ir yra įtrauktas į Apribotų ir draudžiamų rinkti ir prekiauti laukinių augalų sąrašą.

Vaisiai su sėklomis

Amalas kalėdinėje dekoracijoje

**DIDELIAIS KIEKIAIS
SUPERKAME BERŽO RAŠTUS**
nuo 16 cm skersmens

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete www.likmere.lt
telefonais 8 340 60054, 8 687 51927, el. paštu info@likmere.lt

LIKMERĖ